

En grøn 'buy the winner'-strategi betaler sig

Af Thomas Færgeman, direktør i CONCITO, Danmarks grønne tænketank

S-R-SF-regeringen anerkender i sit regeringsgrundlag, at der er et stort potentiale i at anvende den offentlige efterspørgsel til at fremme innovationen i både det offentlige og det private erhvervsliv. På den baggrund vil regeringen fremlægge en strategi for intelligent offentligt indkøb på tværs af ministerier og myndighedsniveauer, og den er der hårdt brug for. Gennem mere intelligente offentlige indkøb kan vi nemlig få mere offentlig velfærd for de samme penge og samtidig fremme udviklingen af grønne, klimavenlige produkter og serviceydelser i det private erhvervsliv.

Den offentlige sektor køber årligt ind for 270 mia. kr., svarende til 16 % af Danmarks BNP. Det er en meget stor købekraft, som med fordel kan bruges til at skubbe markedet i en bæredygtig retning. En bevidst og konsekvent grøn indkøbsstrategi i det offentlige vil ikke kun opmuntre det private erhvervsliv til at levere så miljø- og klimarigtige produkter som muligt og dermed forbedre Danmarks konkurrenceevne. Der vil også være milliarder af kroner at spare, som i stedet kan bruges på eksempelvis flere lærere i klasseværelserne.

Desværre halter Danmark langt bagefter vore nabolandes standard, når det handler om offentlige grønne indkøb, og i øjeblikket høster vi hverken nogen konkurrencemæssig eller økonomiske fordel på området. Det viser rapporten "Grønne indkøb i den offentlige sektor – potentialer og barrierer", som CONCITO udgav i september.

På grundlag af en statusopgørelse som PWC udførte i 2009 af syv EU-landes grønne indkøb af ti forskellige varegrupper, konstaterer rapporten, at Danmark med sine 41 % grønne indkøb ligger under gennemsnittet for de syv lande og ikke opfylder EU's målsætning på området. Den viser også, at Danmark har en høj score på områder som rengøring, gartneriydelser og papir, men til gengæld scorer meget lavt på de miljø- og klimamæssigt virkelig tunge områder som bygge- og anlægssektoren, mad og transport. Dette betyder dels, at klimaeffekten af de danske grønne indkøb ligger markant under gennemsnittet for de syv lande og dels, at Danmark er det *eneste* land, hvor de grønne indkøb samlet set er forbundet med en meromkostning (se figur).

I Danmark har man hidtil været tilbageholdende med fra centralt hold at stille særlige krav til kommunale og regionale indkøb, og et af de argumenter man ofte hører fra politisk side er netop prisen.

Det er klart, at bæredygtige produkter i mange tilfælde umiddelbart er dyrere end andre produkter, og det skyldes bl.a., at de negative eksternaliteter for traditionelle produkter ikke er lagt til prisen i den vare eller ydelse man køber, samt at de bæredygtige produkter ofte skal op i et vist volumen for at være prismæssigt konkurrencedygtige.

Eksternaliteterne skal imidlertid før eller siden betales, uanset at den, der køber varen ikke betaler for dem. Enten betales de direkte af nogle andre, eller indirekte i form af reduceret velfærdsøkonomi for nulevende eller kommende generationer. Negative eksternaliteter kan fx være klimaforandringer eller forurening af grundvandet med pesticider. Velfærdsøkonomisk er bæredygtige produkter derfor ikke nødvendigvis dyrere end konventionelle produkter, selvom indkøbsprisen er højere.

Det ændrer imidlertid ikke på, at en umiddelbart højere pris kan udgøre en af de væsentligste barrierer for grønne indkøb. Det er derfor interessant at betragte de omkostninger, der er forbundet med grønne offentlige indkøb direkte budgetmæssigt, og altså uden de

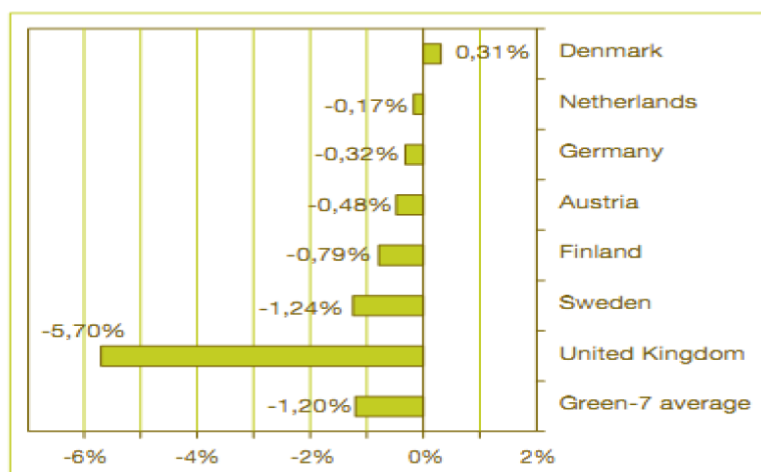
velfærdsøkonomiske fordele, der ellers betragtes som det væsentligste argument for grønne indkøb. Her er levetidsbetragtninger et vigtigt element, da et af kriterierne ved grønne produkter ofte er, at de har en relativ længere levetid eller lavere driftsomkostninger end standardprodukterne. Dermed kan indkøbsprisen godt være højere, men levetidsomkostningen lavere – eksempelvis for elsparepærer eller energieffektive bygninger.

Det er i den forbindelse bemærkelsesværdigt, at Storbritannien, som er det mest ambitiøse af de syv lande i forhold til grønne indkøb, samtidig har reduceret deres udgifter med næsten 6 %. Det skyldes utvivlsomt, at en væsentlig højere andel af deres grønne indkøb sker på de miljømæssigt tunge områder – herunder bygge- og anlægssektoren, hvor knap 80 % af de britiske offentlige indkøb er grønne mod kun 10 % i Danmark.

Hovedårsagerne til at grønne indkøb ikke per automatik er en given ting for offentlige indkøbere er dels en manglende erkendelse af de miljøvenlige produkters og tjenesters fordele, dels en manglende politisk opbakning til fremme af grønne indkøb. De fordele, der samlet set er ved grønne indkøb, herunder det innovationsfremmende element, bliver ikke værdisat og prioriteret tilstrækkeligt af de enkelte indkøbere. Dette har Tyskland netop taget konsekvensen af og vedtaget en obligatorisk grøn indkøbspolitik, der forlanger højeste miljøstandard fra alle offentlige indkøb, særligt indenfor energieffektivitet. Måske var det på tide at gennemføre noget lignende i Danmark.

Mange undersøgelser viser, at de miljøfordele man får ved at stille grønne krav til produkterne er væsentlige, fordi de rækker langt ud i produktionskæden, og samtidig anfører såvel EU som OECD at grønne offentlige indkøb er en vigtig forudsætning for bæredygtig innovation og en grønnere vækst. Grønne indkøb er med andre ord en af de mest effektive måder at skubbe erhvervslivet i en grøn retning på, fordi man ikke blot går ind og prøver at udvælge vindere via tilskud fra politisk side, men simpelthen bare efterspørger de rigtige produkter.

Den frivillighed, der i dag præger de offentlige grønne indkøb i Danmark bør derfor opgives og erstattes af bindende grønne standarder, der til stadighed skærpes. En sådan grøn 'buy the winner'-strategi vil være en ægte tre-i-én løsning: Klimaet og miljøet får det bedre, skatteyderne sparer penge og dansk erhvervslivs konkurrenceevne øges.

*Omkostningsforøgelse eller -reduktion ved grønne indkøb i syv forskellige EU-lande i 2009.
Kilde: PWC m.fl.: Collection of statistical information on Green Public Procurement in the EU.*

Analyse bragt i Berlingske Tidende d. 10. oktober 2011